

DRUGA STRANA RUBIKONA

Tuđman, Miroslav (2017) *Druga strana Rubikona: politička strategija Alije Izetbegovića*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 444 str.

Za najnoviju knjigu profesora informacijskih znanosti i aktivnog političara Miroslava Tuđmana može se reći da je svoj svojevrsni teorijski predložak dobila u njegovoj knjizi *Programiranje istine: rasprava o preraspodjela društvenih zaliha znanja* koja je doživjela dva izdanja, prvo 2012., a drugo 2013. godine. U njoj važno mjesto zauzima poznata sociološka teorija autora Petera L. Bergera i Thomasa Luckmanna – socijalna konstrukcija zbilje – koja govori kako je znanje društveno konstruirano i kako se institucionalizacijom znanja, koje može biti utemeljeno i na lažnim informacijama, odnosno dezinformacijama, konstruira društvena zbilja.

Poveznica ovih djela najrazvidnija je upravo u prvom od ukupno pet poglavlja knjige – „Ishodišta i odrednice unitarne strategije Alije Izetbegovića” gdje Tuđman kao ključno mjesto za razumijevanje muslimansko-hrvatskog sukoba u Bosni i Hercegovini, a potom i odnosa muslimanskog (kasnije bošnjačkog) vodstva prema Hrvatima u BiH, ali i Republici Hrvatskoj, apostrofira „mit o ‘podjeli Bosne’ u Karađorđevu”. Upravo vođu Muslimana u BiH Miroslav Tuđman navodi kao začetnika priče, to jest mita o dogovoru o „podjeli Bosne” između hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana i srbijanskog predsjednika Slobodana Miloševića. Ovdje valja istaknuti kako Tuđman već u „Proslovu” navodi da će termin Muslimani koristiti u svim događajima do 1994. godine, odnosno do razdoblja kada u službenu uporabu ulazi termin Bošnjaci, koji ga potom zamjenjuje i u tekstu. Izetbegovićevom političkom programu, njegovim ključnim nastupima

te formiranju Stranke demokratske akcije kao ključnom „događajnom okviru” dominantno je posvećen prvi dio knjige. Poglavlje završava detaljnom analizom mita o „podjeli Bosne” uz bogatu dokumentaciju koja svjedoči da je riječ o „nedogađaju” iz 1991. godine koji je postao sastavni dio muslimanske društvene zbilje i referentni okvir za daljnju muslimansku politiku prema Republici Hrvatskoj i Hrvatima u Bosni i Hercegovini.

U drugom dijelu naslova „Preuzimanje središnjih državnih institucija” autor progovara o bošnjačkoj politici kadrovske unifikacije navodeći podatke i primjere koji ukazuju kako, nakon što je uslijedilo međunarodno priznanje BiH, u najvažnijim institucijama, a prije svega u Predsjedništvu BiH, nisu bili zastupljeni predstavnici preostala dva konstitutivna naroda – Hrvata i Srba. Tuđman ističe kako je to bilo u skladu s političkim programom Alije Izetbegovića i njegove stranke prema kojemu je osnovni cilj, po raspadu bivše zajedničke države, bio stvaranje unitarne Bosne i Hercegovine u kojoj konstitutivni narodi neće imati pravo na nacionalnost. Drugi dio knjige Tuđman posvećuje još jednoj bitnoj instituciji – Armiji BiH, njezinom stvaranju iz paravojnih muslimanskih formacija, tzv. Patriotske lige, koje su kasnije legalizirane formiranjem Teritorijalne obrane BiH. Tuđman simultano prati i dokumentira procese i kod preostala dva konstitutivna naroda u BiH s posebnim naglaskom na Hrvate i stvaranje Hrvatskog vijeća obrane (HVO) kao legalne vojne snage BiH te opstrukcije hrvatskih institucija koje su dolazile s muslimanske strane.

Treći dio naslova „Na drugoj strani Rubikona” aludira na Izetbegovićevu izjavu iz 2000. godine kada je rekao da je stavljanjem potpisa na Cutileirov plan postigao željeni cilj – ispunio uvjet za međunarodno priznanje BiH, što mu je bilo važno kako bi se sukob u BiH mogao proglašiti agresijom, a ne građanskim ratom. Odmah po priznanju BiH, Izetbegović je odbacio Cutileirov plan, a novostvorenu državu je nastojao urediti prema svojoj političkoj doktrini koja je bila neostvariva bez vojnog djelovanja. Stoga Tuđman treći dio posvećuje upravo Izetbegovićevoj vojnoj strategiji navodeći kako se ona nije umnogome razlikovala od političke strategije. Tuđman navodi kako je za bošnjačku politiku HVO bio prihvatljiv kao vojna, ali ne i civilna struktura jer bi ona mogla ugroziti ideju unitarnosti BiH. Ovdje navodi i razloge odbijanja vojnog saveza s Hrvatskom, pozivajući se još jednom na mit o „podjeli Bosne” te bošnjačko ignoriranje Srba kao partnera u političkim pregovorima. Tuđman vrlo detaljno iznosi kronologiju odnosa Muslimana i Hrvata u BiH, te muslimanske vojne napade na Hrvate i HVO u srednjoj Bosni kao strateški važnoj geografskoj točki. Kao važno mjesto za razumijevanje muslimanske politike, Tuđman kronološki navodi i sve mirovne planove međunarodne zajednice za BiH i njihovo sustavno izigravanje od strane Alije Izetbegovića, počevši od spomenutog Cutileirova plana, preko Vance-Owenova plana do Owen-Stoltenbergova plana. Na posljednjih osamnaest stranica trećeg dijela sustavno je prikazan „događajni okvir” s kronološkim popisom svih ključnih događaja. Početni događaj jest onaj od 27. veljače 1991. kada su hrvatska strana (HDZ) i muslimanska strana (SDA) podržale Deklaraciju o suverenosti i nedjeljivosti BiH, dok su je Srbi (SDS BiH) odbili. Zaključni događaj kronološkog slijeda jest potpis Washingtonskog sporazuma, točnije proglašenje Federacije BiH 30. ožujka 1994.

U četvrtom dijelu Tuđman opisuje kako se BiH od poligona s kojega je JNA napadala Hrvatsku pretvorila u poligon za napade srpskih snaga na preostala dva naroda. Dio koji nosi naslov „Rat za teritorije će se nastaviti”, aludira na Izetbegoviću taktiku ostvarenja političkih ciljeva koja je prije svega usmjerena na ratovanje, a ne pregovaranje. Tuđman to potkrepljuje nizom dokumenata i vojnih karata koje prikazuju kako se Armija BiH početkom 1993. okrenula protiv Hrvata u srednjoj Bosni kako bi osvojila teritorij, stvorila kompaktnu cjelinu muslimanskog naroda („promijenila vlasničku strukturu životnog prostora”) te na posljetku došla do Mostara, a onda i Neuma, to jest izlaza na more. U potporu iznesenim tezama Tuđman navodi transkripte brojnih razgovora Izetbegovića sa svojim vojnim i političkim establišmentom, ali i s predstavnicima hrvatskog naroda u BiH kao i u RH. Autor podastire i brojnu dokumentaciju koja je korištena kao dokazni materijal u sudskim predmetima na Međunarodnom kaznenom sudu za bivšu Jugoslaviju u Haagu.

Peti dio, „Državni suverenitet perfidnog građanstva”, vrlo dobro opisuje stratešku poziciju žrtve koju je Alija Izetbegović vješto zauzimao na međunarodnom planu zahtijevajući da se mirovni planovi temelje na moralnoj i pravnoj satisfakciji za počinjeni genocid nad Muslimanima. Ovdje Tuđman iznosi i brojke o žrtvama na sve tri strane s posebnim naglaskom na rijetko spominjani primjer etničkog čišćenja Hrvata u srednjoj Bosni koje je izvršila Armija BiH. Tuđman navodi kako isticanje samo muslimanskih žrtava ne daje objektivnu sliku rata u BiH i služi kao moralna diskvalifikacija drugih naroda i njihovih težnji za punu ravnopravnost. U posljednjem dijelu razmatra se i međunarodna pomoć koju su Muslimani/Bošnjaci primali za vrijeme rata. Tuđman poseban naglasak stavlja na dolazak mudžahedina („svetih ratnika”) koji su u BiH dolazili iz brojnih muslimanskih zemalja, a koji

su potom dobivali potporu službene politike očitovanu prije svega u dobivanju BiH državljanstva. Podastirući različite podatke Tuđman raspravlja o njihovoj ulozi u BiH, zločinima koje su tamo počinili, ali i o njihovoj povezanosti s međunarodnim terorizmom. Tuđman problematizira i činjenicu njihova ostanka na prostoru BiH unatoč Daytonskom sporazumu iz 1995. kojega je Izetbegović potpisao, a koji je, između ostalog, sadržavao zahtjev za odlaskom mudžahedina iz BiH. To je mjesto na kojem Tuđman još jednom podsjeća na dosljednu Izetbegovićevu politiku izigravanja političkih sporazuma.

Autor zaključuje kako je riječ o političaru koji je bio i dosljedan u svojoj politici da konstitutivni narodi nisu suvereni, navodeći kako je njegovo „političko sljepilo“ i odbijanje federalizacije BiH dovelo društvo do još dubljih

rascjepa. Konačno, Tuđman navodi primjere nekih multietničkih država te predlaže i modele pojedinih autora za institucionalni dizajn BiH. Ključno je, kako ističe Tuđman, da model za BiH počiva na ravnopravnosti tri naroda koji imaju svoja zajamčena konstitutivna prava.

Naposlijetku treba istaknuti kako sam autor kaže da ova knjiga ne raspravlja ni političku, ni vojnu povijest Bosne i Hercegovine, nego je ona „pretpostavka za razumijevanje političke povijesti i ratnih zbivanja – posebno muslimansko-hrvatskog sukoba i ponašanja ključnih čimbenika u tome sukobu do Washingtonskog sporazuma“. S obzirom na to, ova knjiga nezaobilazno je štivo za sve one koji su, iz bilo kojeg razloga i s bilo kojih polazišnih pozicija, zainteresirani za Bosnu i Hercegovinu, njezinu nedavnu povijest, njezinu sadašnjost, a povrh svega za njezinu budućnost.

Danijela Lucić